

เรื่องเล่า: การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้...ทำได้ง่ายจัง (ตอน 1)

รศ.ดร.ภญ.กัญญาดา อหวงศ์

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาที่ได้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ได้พบเห็นปัญหาหนึ่งอยู่เสมอในหลายคณะวิชาและสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาคือ การขาดการผลิตและใช้ประโยชน์ของผลงานการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และเมื่อได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับเพื่อนอาจารย์ทั้งหลาย ก็พบสาเหตุที่อาจารย์หลายท่านไม่ทำ หรือบางท่านก็ไม่สามารถที่จะทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้(นอกเหนือจากไม่เห็นประโยชน์ของการทำวิจัยด้านดังกล่าว) ว่าเป็นความไม่เข้าใจหรือไม่กระจ่างชัดเกี่ยวกับการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในหลายประการ ความไม่มั่นใจที่จะทำงานดังกล่าวยังทวีสูงขึ้น เมื่อได้อ่านงานเขียนหรือรับฟังการอบรมของวิทยากรผู้รู้ทั้งหลาย ที่เกือบทั้งหมดเป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีบริบทของการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากระดับอุดมศึกษา จึงทำให้เพื่อนอาจารย์บางท่านกล่าวว่า “หัวนเกรง” หรือ “ไม่กล้า” ที่จะทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งแท้ที่จริงแล้วเป็นงานที่มีคุณประโยชน์อย่างมากต่อการดำเนินพันธกิจหลักของเราเหล่าอาจารย์

บทความนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะนำเอาคำถาม-คำตอบที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งที่ตนเองได้ทำหน้าที่วิทยากร หรือ Facilitator ในการบรรยาย เสวนา หรือการจัดการความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มานำเสนอ เผื่อว่าคำถามเหล่านี้จะตรงกับข้อสงสัยในใจของอาจารย์ทุกท่านละ

● การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้คืออะไร?

เป็นกระบวนการที่เป็นระบบในการหาความรู้ หรือวิธีการใหม่ๆ รวมถึงการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนหนึ่งๆ ที่ตนเองสอนอยู่ หรือเพื่อพัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลการวิจัยจึงใช้ประโยชน์ได้กับเฉพาะกลุ่มผู้เรียนที่ทำการศึกษา บางท่านก็เรียกว่า การวิจัยในชั้นเรียน(Classroom Research) หรือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เพราะการวิจัยนี้มีการดำเนินการในการเรียนการสอนจริงๆในห้องเรียน หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่า มีการทดลองแก้ปัญหาที่พบ หรือใช้วิธีการ/สิ่งประดิษฐ์ที่คิดขึ้นนั้นจริงๆในชั้นเรียน

- ใครเป็นผู้ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้?

ผู้สอน (ซึ่งเป็นผู้ที่จะ “ได้” ประโยชน์ และจะ “ใช้” ประโยชน์จากผลงานวิจัยในการจัดการเรียนการสอนของตนต่อไป รวมทั้งเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดว่ามีสิ่งใดที่เป็นปัญหาหรือควรพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปในชั้นเรียนของตน)

- ต้องทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เพื่ออะไร?

1) เพื่อแก้ปัญหาให้ผู้เรียนบางคน บางกลุ่ม หรือ บางเรื่อง เช่น ทำให้นักศึกษาที่เรียนอ่อนหรือเรียนรู้ช้า เรียนดีขึ้น ทนเพื่อนมากขึ้น ทำให้นักศึกษามาเข้าเรียนตรงเวลา หรือกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น และ/หรือ

2) เพื่อทำสิ่งที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น เช่น ทำให้นักศึกษาที่เก่งหรือพอมือทักษะ เรียนเก่งมากขึ้นหรือชำนาญขึ้น

ทั้งนี้ วิธีการที่ใช้เพื่อพัฒนาการศึกษานั้นมีได้หลากหลาย อาจต้องปรับปรุงที่ผู้สอน ผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์ บรรยากาศ หรือ สภาพการเรียน ฯลฯ แล้วแต่ว่าปัญหาที่พบ หรือสิ่งที่อยากพัฒนาคืออะไร

- จะ “เริ่ม” ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างไร?

ทำการวิเคราะห์ชั้นเรียน(Classroom Analysis) เพื่อให้ได้ประเด็นปัญหาที่จะแก้ไขหรือจุดแข็งของผู้เรียนที่ควรได้รับการพัฒนาต่อไป ซึ่งสามารถทำได้ง่าย ๆ ด้วยการสอนไปสังเกตไป เอาใจใส่การเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละกลุ่มแต่ละคนให้มาก จดบันทึกปัญหาที่พบไว้ ปัญหาใดสำคัญหรือเร่งด่วน ก็ลงมือแก้ไขปัญหานั้นก่อน การวิเคราะห์ชั้นเรียน ยังสามารถทำได้ด้วยการใช้เทคนิคต่างๆที่คิดค้นขึ้นโดยเหล่านักการศึกษา⁽¹⁾ ซึ่งเทคนิคที่ถูกใช้มากที่สุด น่าจะเป็นการใช้ “Minute Paper” ซึ่งจะขอขยายความในบทความต่อไป

- การวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษามีขั้นตอนอย่างไร เหมือนการวิจัยทั่วไปหรือไม่?

การทำการวิจัยทุกศาสตร์นั้น ล้วนแต่อาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เช่นเดียวกัน แต่การวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษามีขั้นตอนที่อาจไม่เป็นทางการ เช่น บางครั้งก็ไม่จำเป็นต้องมีการคำนวณขนาดตัวอย่าง หากปัญหาเกิดขึ้นกับผู้เรียนคนใด หรือกลุ่มใด ก็แก้ปัญหาให้เฉพาะผู้เรียนคนนั้นหรือกลุ่มนั้นเป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไปการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษามีขั้นตอนดังนี้

- 1) วิเคราะห์ปัญหาหรือสิ่งที่ควรพัฒนา เช่น นักศึกษาบางคนไม่มาเรียน หรือมาสาย นักศึกษาเหล่านั้นเป็นใครบ้าง น่าจะมีสาเหตุจากอะไร
 - 2) วางแผนแก้ปัญหาหรือพัฒนา โดยขึ้นอยู่กับสาเหตุของปัญหาที่วิเคราะห์ได้ในข้อ 1
 - 3) จัดกิจกรรมแก้ปัญหาหรือทำการพัฒนา
 - 4) เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เช่น ด้วยการสังเกต บันทึกพฤติกรรมผู้เรียน หรือพูดคุยซักถามตามประสาครู-ศิษย์ และวิเคราะห์ข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงที่ได้ประจักษ์ ไม่จำเป็นต้องใช้สถิติใดๆ (เพราะไม่ได้มีเป้าหมายที่จะขยายผลการค้นพบไปสู่ประชากร)
 - 5) สรุปผลของการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาที่ได้ทำไป เขียนรายงานสั้นๆตามขั้นตอน 1 – 5 (ได้ทำอะไร อย่างไร หรือคิดอย่างไรก็เขียนอย่างนั้นค่ะ)
- รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มีความยาวเท่าไร?

เท่าที่ได้เคยติดตามงานเหล่านี้มา พบมีตั้งแต่ 2-3 หน้า จนถึงประมาณ 100 หน้า แต่ส่วนใหญ่ไม่เกิน 20-30 หน้า ขอให้มีสาระครบตามขั้นตอนที่คิดและทำ เพื่อใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในอนาคตสำหรับตัวเราและเพื่อนอาจารย์

บทความตอนหน้าจะเล่าถึง Minute Paper และ ยกตัวอย่างงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (พยายามหาตัวอย่างที่ทำในชั้นเรียนทันตแพทย์อยู่ค่ะ)

เอกสารอ้างอิง

- (1) Angelo, TA and Cross, KP. Classroom Assessment, Techniques: A Handbook for College Teachers. 2nd edi. Jossey-Bass. San Francisco CA(1993).